ADRIAN TUDURACHI

INSTITUŢIILE LITERATURII ÎN CULTURA CRITICĂ ROMÂNEASCĂ

0. Titlul de mai sus poate să creeze aşteptări pe care conţinutul articolului meu nu are cum să le satisfacă. Nu am cum să abordez exhaustiv (printr-o descriere sau o tipologie) problema instituţiilor literare. Subiectul, chiar limitat la spaţiul culturii româneşti, e mult prea vast pentru posibilităţile unui studiu. Ceea ce îmi propun e o reflecţie asupra instituţiilor literare din perspectiva integrării lor într-un dicţionar. Mi se pare un bun moment pentru discutarea unei asemenea probleme. *Dicţionarul general al literaturii române* s-a încheiat, ceea ce deschide calea pentru instrumente lexicografice specializate. Nu cred că suntem foarte departe de primul dicţionar al criticii literare româneşti. Nu ştiu încă cum va arăta, dacă va fi construit în jurul conceptelor, al programelor critice sau al personalităţilor, dacă va fi un dicţionar sau vor fi mai multe. Însă e probabil că în jurul acestui proiect se va da în următorii ani marea „bătălie" din lexicografia literară românească. Pentru că trebuie să observăm că în ultimul deceniu s-a scris mai mult despre critici sau despre angajamentul critic al unor scriitori, decât despre poeţi şi prozatori. Au contribuit la această orientare a studiilor literare atât sensibilitatea la ideologie specifică momentului de după Revoluţia din 1989, cât şi un context internaţional favorizant, aflat în mare măsură sub dominaţia sociologiei literare.

Întrebarea pe care mi-o pun e în ce măsură instituţiile pot constitui materia unui dicţionar. De fapt, aş vrea să disting între două mize ale acestei interogaţii. Pe de-o parte, mă interesează, în sens practic, la ce se poate referi o asemenea categorie lexicografică. Ce realităţi ale literaturii române putem viza prin instituţii? Care e conţinutul instituţional pe care îl putem „prinde" într-un dicţionar? De cealaltă parte, e o problemă, tot practică, de disociere. În ce măsură putem să distingem instituţiile de alte realităţi – concepte, doxă critică, elemente de vocabular? Care sunt criteriile în funcţie de care putem opera efectiv (în sensul elaborării unor articole specializate) cu o asemenea categorie? Ţin să fac aceste precizări ca să se înţeleagă modul în care mă situez faţă de bibliografia instituţiilor. Scopul meu e să extrag nişte criterii cu valoare operaţională. Altfel spus, în raport cu această bibliografie imensă, acumulată de-a lungul unui secol, voi adopta o poziţie pragmatică, nu critică.

1. Ceea ce se vede fără nici un efort e că cercetarea literară a instituţiilor a apărut foarte târziu. Fundamentele descrierii instituţionale în sociologie sau economie au fost aşezate la începutul secolului, prin opera lui Emile Durkheim, Max Weber, Marcel Mauss. În literatură primele aplicaţii au apărut după mai mult de 50 de ani. Cu excepţia contribuţiilor lui Harry Levin din anii 1946–1951, ipoteza a fost fixată de Jacques Dubois în 1978 şi apoi a devenit un fenomen (o mulţime volume colective şi numere de revistă) la începutul anilor '80 (Glinoer 2015).

Caietele Sextil Puşcariu, II, 2015, Cluj-Napoca, p. 682–689

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

Motivele acestei întârzieri sunt mai puţin importante. Ceea ce trebuie subliniat e faptul că literatura a găsit în câmpul instituţional o schimbare majoră faţă de momentul de început. Cercetarea instituţiilor a început sub un semn optimist, cu convingerea că societatea e agregată în mod natural de instituţii: că orice practică colectivă are capacitatea de a se institui ca valoare, de a se transmite şi de a se fixa ca un ansamblu de reguli pe care comunitatea le adoptă consensual. Optimismul s-a tradus în primul rând prin cuprinderea largă a noţiunii de instituţie. Foarte multe practici colective ţinând de organizarea latentă a societăţii s-au putut pune sub acest semn. Aşa a devenit posibil, de pildă, proiectul lui Emile Benveniste, încheiat în 1969, al unui *Vocabular al instituţiilor indo-europene*, unul dintre ultimele rezultate majore ale acestei perspective optimiste asupra instituţionalizării. Reţin formularea din prefaţă, remarcabilă prin precizia cu care defineşte atenţia faţă de formele de instituţionalizare subtilă: „Termenul de instituţie trebuie înţeles aici într-un sens extins: nu numai instituţiile clasice ale dreptului, ale guvernării, ale religiei, dar şi cele, mai puţin aparente, care se cristalizează în tehnici, moduri de viaţă, raporturi sociale, procese ale vorbirii şi ale gândirii" (Benveniste 1969, p. 8 – trad. mea, A.T.).

Or, în anii '70, când literatura ajunge să se intereseze de domeniul instituţionalizării e dimpotrivă un moment de pesimism. Instituţiile sunt concepute ca forme de coerciţie, procesul de instituţionalizare ca unul de alienare a practicilor (Glinoer 2015). Literatura a intrat în jocul instituţional când el nu mai era deloc atrăgător, pe un fond de suspiciune faţă de orice formă de instituire şi faţă de orice proces de transformare a practicilor sociale în valori.

S-a mai adăugat şi o altă condiţionare negativă. În cartea din 1992, *Regulile artei*, Pierre Bourdieu explică într-o notă de subsol de ce nu a ales să vorbească despre instituţii. În literatură acestea au un caracter slab. Bourdieu invocă „absenţa totală de arbitraj şi de garanţie juridică sau instituţională în conflictele de prioritate sau autoritate" (Bourdieu 1992, p. 379– trad. mea, A.T.). Ce înseamnă asta? Felul în care a gândit Bourdieu se vede într-un articol apărut cu zece ani mai devreme (Bourdieu, 1982). A institui diferenţa dintre bărbat şi femeie înseamnă a transforma o diferenţă naturală în diferenţă legală: adică a da celui mai slab individ din specia bărbaţilor autoritate asupra celui mai puternic exemplar din specia femeilor. Instituirea poate să justifice astfel patriarhatul sau orice altă formă de dominaţie legală, cum e de pildă accesul femeilor la anumite funcţii sociale sau profesii. Or, în mod evident, nu e cazul în literatură. Din perspectiva societăţii, a institui diferenţa dintre un grup de avangardă şi unul de ariergardă nu corespunde niciunei distincţii juridice şi, în acest sens, conflictul dintre ele nu poate fi rezolvat prin apelul la o structură socială. Toate agitaţiile vieţii literare au ecou strict în interiorul spaţiului literar, în afara oricărei instituţii sociale. Este ceea ce îl îndreptăţeşte pe Bourdieu să considere că singura instituire care poate fi legată de literatură, în aşa fel încât să implice conduite diferenţiate şi eventual consecinţe juridice, e aceea a propriului domeniu, adică diferenţa dintre practicile literare şi toate celelalte practici sociale. Or, despre asta vorbeşte şi noţiunea de „câmp autonom" al literaturii. În

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

momentul în care Bourdieu alege să facă din „câmp” noţiunea-vedetă a sistemului său, el presupune inutilitatea instituţiei ca dispozitiv conceptual în descrierea faptelor literare.

2. Vreau să subliniez dificultăţile care decurg din această adoptare târzie a instituţiilor în domeniul literaturii. Pe de-o parte, concurenţa cu noţiunea de „câmp literar” a subminat extinderea instituţiei în jargonul criticii contemporane. De cealaltă parte, literatura a angajat noţiunea de instituţie nu pentru a denumi ceea ce instituie pentru societate, ci pentru a desemna propria ei instituire – instituţia-Literatură –, făcând, de fapt, din instituţie un apendice al problematicii legitimităţii.

Situaţia în care ne găsim în prezent e că în dicţionarele de literatură există trei categorii de „intrări” instituţionale, inegal reprezentate:

(a) Pe primul loc – cel mai bine ilustrat –, stau organizaţiile aparente cu statut juridic în lumea reală. Uneori e vorba de instituţii în care literatura nu e decât un domeniu între altele: edituri, academii, şcoli, diverse fundaţii, asociaţii scriitoriceşti etc. Aici dicţionarele nu asumă niciun fel de riscuri şi aproape toate cele care depăşesc nivelul de „scriitori – opere” le menţionează.

(b) În ordine, pe al doilea palier se situează temele legate de instituirea literarului, rezervate dicţionarelor cu un caracter teoretic marcat. Sunt practici care marchează redundant statutul distinct al literaturii: canon–canonizare, premiu literar, auctorialitate–funcţie-autor, scriitură, stil etc.

(c) În sfârşit, în această serie descrescătoare, teritoriul cel mai puţin explorat e cel al instituţiilor sociale constituite cu ajutorul literaturii. E vorba de instituţiile, cum spunea Benveniste, „mai puţin aparente”, prin care anumite reprezentări, tehnici, moduri de a vorbi şi de a gândi vehiculate de literatură ajung să corespundă unor valori şi norme sociale.

Mă opresc la acest nivel sensibil al reprezentării instituţiilor în dicţionarele literare, pentru că mi se pare provocator prin dificultatea (şi raritatea) lui şi promiţător prin orizonturile pe care le deschide. Voi da un exemplu care arată cum intră aceste instituţii în dicţionare. Cam tot atunci când apărea cartea lui Bourdieu care marca provincializarea instituţiei în literatură, apărea şi o culegere de texte a lui Marc Fumaroli intitulată *Trois institutions littéraires* (Trei instituţii literare). Instituţiile literare vizate erau „cupola”, „conversaţia” şi „geniul limbii franceze”. Articolele au fost scrise la solicitarea lui Pierre Nora care voia să cuprindă în monumentala *Lieux de mémoire* (Locuri ale memoriei) şi nişte teme constituite în spaţiul literaturii şi semnificative pentru întreaga societate franceză. Marc Fumaroli, care e deja conştient de criza instituţionalizării în literatură, pune o precondiţie ca să poată concepe cele trei instituţii: existenţa unei „naţiuni literare”. Ce vrea să spună prin asta? „Intrată foarte devreme în moravurile franceze, literatura a contribuit la rafinarea lor şi a ajuns chiar să joace un rol de primă mărime în istoria politică, încarnând o putere spirituală paralelă sau concurentă cu aceea a Bisericii” (Fumaroli 1994, p. X– trad. mea, A.T.). „Naţiunea literară” denumeşte un stadiu foarte avansat de socializare a literaturii, în care practicile literare sunt simultan practici

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

sociale. În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, epoca de predilecţie a lui Fumaroli, arta conversaţiei e în acelaşi timp o valoare socială, o practică specifică unei comunităţi aristocrate, şi o retorică, o tehnică prin care s-a făcut literatură. „Naţiunea literară" presupune două distincţii majore: pe de-o parte, ea face diferenţa faţă de „literaturile naţionale", faţă de culturile care au adoptat literatura târziu, ca un accesoriu bovaric. În funcţie de această distincţie, Fumaroli recunoaşte doar cinci „naţiuni literare": Italia, Anglia, Spania, Germania, Franţa (*ibidem*, p. XIV). De cealaltă parte, conceptul implică o tradiţie a literarului de dinaintea revoluţiei romantice şi de dinaintea structurării domeniului literar ca un câmp autonom – adică de dinaintea divorţului dintre literatură şi societate.

Putem urmări felul în care se materializează o asemenea soluţie de tratare a instituţiei într-un dicţionar francez. E vorba de *Le Dictionnaire du Littéraire* (Dicţionarul literarului), apărut prima dată în 2002, apoi în 2004 şi în 2010. Alain Viala, principalul coordonator al proiectului, are o formaţie asemănătoare cu Marc Fumaroli. E, în acelaşi timp, un teoretician al instituţiilor literare şi un savant al literaturii clasice. Bibliografia lui conţine atât o carte fundamentală despre apariţia instituţiei scriitorului în secolul al XVII-lea, cât şi mai multe studii teoretice asupra literaturii ca spaţiu guvernat de instituţii. Nu e întâmplător faptul că sub coordonarea lui a rezultat unul dintre cele mai sensibile dicţionare la dimensiunea instituţională a literaturii. Lucrarea îşi propune să înregistreze toate elementele de vocabular mobilizate de discursul literar („répertorier tous les termes qui s'emploie pour parler du littéraire") şi reuneşte aproximativ 500 de articole care privesc realităţi diverse: concepte, termeni tehnici, figuri retorice, noţiuni de poetică istorică etc. În privinţa instituţiilor, în sumarul lucrării putem distinge două serii paralele: există noţiuni care vizează literarul ca instituţie socială distinctă (*canon*, *commentaire*, *prix littéraire*, *signature*); şi există instituţii sociale „mai puţin aparente" care se realizează prin intermediul şi prin materiile literaturii (*bon usage*, *civilité*, *courtoisie*, *politesse*, *urbanité*). Ceea ce trebuie remarcat e faptul că toate aceste „instituiri" subtile sunt legate de valorile secolului al XVII-lea şi al XVIII-lea şi de caracteristicile unei ordini sociale specific franceze. Altfel spus, instituţionalizarea literaturii în sensul larg al situării unor practici sociale rămâne un privilegiu cultural.

3. Cu aceste elemente putem aborda cazul literaturii române. Dacă privim lucrurile din perspectiva lui Fumaroli, o asemenea cultură „mică" nu are dreptul la instituţii literare în sensul plin al cuvântului, ca instituiri ale unor practici literare sub forma valorilor sociale. Din două motive: pe de-o parte, pentru că a intrat prea târziu în literatură, într-un moment în care societatea românească apucase să se definească în alte sfere, „neliterare", ale practicii; de cealaltă parte, pentru că e prea strâns legată de procesul de autonomizare a literaturii şi de obsesia autonomiei esteticului ca să poată avea cu adevărat o relevanţă socială.

Partea utilă din acest raţionament negativ e că ne obligă să gândim diferenţa noastră culturală, ca să putem aborda dimensiunea instituţională a literaturii. Aş invoca aici conceptul de „regim de relevanţă a literaturii" utilizat de Galin Tihanov într-o serie de texte recente tocmai pentru a facilita o apropiere de micile culturi

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

literare. Profesorul britanic foloseşte termenul pentru a denumi modurile multiple prin care practicile şi proprietăţile literaturii pot fi perceptibile, „relevante" – adică investite cu valoare – într-un anume context istoric. Insist pe ideea de multiplicitate, pentru că e principalul merit al acestui instrument conceptual. Posibilitatea mai multor regimuri de „relevanţă" arată că în orice moment şi în orice context cultural, literatura e valorizată social, chiar dacă modul în care practicile şi proprietăţile ei sunt apreciate se schimbă neîncetat. Pentru Tihanov nu există momente de irelevanţă a literaturii în raport cu societatea, ci doar regimuri diferite în care reprezentările ei pot suscita instituiri sociale. Într-un studiu celebru din 2004, *Why Did Modern Literary Theory Originate in Central and Eastern Europe? (And Why Is It Now Dead)?*, el enumeră trei asemenea moduri istorice de „relevanţă". Cel dintâi, fixat în prima vârstă a modernităţii suprapunându-se clasicismului, coincide cu modelul invocat de Fumaroli şi se referă la o literatură mobilizată de societate datorită capacităţii sale de a oferi exemple de conduită şi de discurs. Cel de-al doilea regim se întinde de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, până la jumătatea secolului al XX-lea şi corespunde definiţiei „estetice" a obiectelor şi practicilor literare. E un regim în care literatura e valorizată „pentru calităţile ei ca artă", tocmai în virtutea purităţii şi distinctivităţii sale, susţinând revendicările autonomiste ale câmpului artistic. Al treilea regim presupune o valorizare a literaturii din perspectiva experienţelor utile şi a divertismentului şi s-a reflectat, în ultima jumătate de secol, în schimbarea raportului de forţe dintre producţia „înaltă" de opere şi aceea destinată consumului. În sfârşit, într-un articol din 2014, *Do „Minor Literatures" Still Exists?*, Tihanov avansează şi ideea unui al patrulea regim de relevanţă a literaturii, extrem-contemporan, care se bazează pe comercializarea diferenţelor naţionale şi a minoratului, în care proprietăţile etnice ale micilor literaturi devin o marfă pe o piaţă globală a schimburilor culturale (Tihanov 2014, p. 187–188).

Situat în acest context de reflecţie, ataşamentul literaturii române faţă de valorile esteticului, care corespunde celui de-al doilea regim de relevanţă a literaturii, poate fi repus în discuţie: el nu mai apare doar ca o formă de închidere a practicilor literare într-un câmp autonom, ci şi ca o funcţie socială, ca o sursă de practici comunitare. Din această perspectivă, „autonomia esteticului" nu mai este doar un suport al instituţiei-Literatură, ci şi o sursă a instituirii sociale în sens larg. Faptul că în micile culturile naţionale s-a acordat atenţie unei literaturi pure, faptul că operele au fost privite ca o achiziţie valoroasă în virtutea diferenţei lor nu înseamnă că literatura s-a retras din lumea reală, că a devenit imperceptibilă, ci că a jucat un rol social în acest cadru de relevanţă. Pentru o anumită societate istorică, arta a sprijinit funcţionarea instituţiilor tocmai în virtutea caracterului ei necontingent. Şi, din acest punct de vedere, insistenţa asupra unicităţii estetice a producţiilor literare nu a fost numai un factor de izolare, ci a fost şi un mod în care societatea a acceptat să folosească literatura – pentru că îi era necesară astfel.

În *Iluziile literaturii române*, Eugen Negrici observă că există un cult al „poetului-far" care străbate toată istoria literaturii române (2008). Capitolul se intitulează *Fabrica de sfinţi* şi în mod demonstrativ reuneşte analize ale unor autori din epoci

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

diferite: Kogălniceanu, Eminescu, Arghezi, Al. Philippide ş.a. Eugen Negrici vrea să arate că sacralizarea excesivă e o constantă, indiferent de varietatea contextelor culturale sau politice. Paşoptismul, ultimul romantism, epoca interbelică sau comunismul revin la acelaşi ceremonial vid de celebrare a literaturii. Sensul demonstraţiei e demitizant, criticul străduindu-se să arate în ce măsură poeţii în cauză nu aveau calităţile cerute pentru o asemenea calificare înaltă: că Philippide e inconsistent, Arghezi e imoral, Kogălniceanu nu are creaţie. Să încercăm însă să schimbăm unghiul şi să privim acest exces ca o modalitate prin care societatea solicită literatura. Constelaţia de reprezentări sacralizante ale literaturii (preoţi, apostoli, poeţi ai cetăţii, luceferi, sfinţi etc.) ţine de o doctrină elaborată înainte de 1820 în Franţa, saint-simonismul (Bénichou 1996), şi preluată de cultura română în jurul lui 1835. Ea vorbea despre funcţia socială a poetului, încercând să justifice, cu argumente care azi ar părea fantaste, rolul de lider al scriitorului într-o societate modernă. A fost importată la noi de Heliade-Rădulescu, intens vehiculată de scriitorii ardeleni, care au preluat-o pe filiere germane în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a servit la constituirea mitului eminescian şi a fost utilizată în mitologia poetului pe care a încercat să o construiască Macedonski în jurul propriei persoane. Reactualizarea acestui vocabular la nivelul unui discurs public, la mare distanţă de punctul de origine, prin numeroase alterări şi aproprieri abuzive, arată în ce măsură avem de-a face cu o nevoie socială: sacrul poetului e o ideologie care transformă nişte practici scriitoriceşti, prin distinctivitatea lor, în valoare socială. Eugen Negrici acuză un exces de autoiluzionare în această supralicitare a puterilor poeţilor – şi are, probabil, dreptate. Dar dacă fenomenul persistă, în ciuda tuturor evidenţelor, înseamnă că o nevoie a societăţii se satisface prin literatură. Prin limbajul sacralizării, societatea românească a căutat să instituie practicile literare ca practici alese, să alcătuiască în jurul literaturii, ca şi în jurul altor tipuri de manifestări artistice, o sferă a prestigiului şi a nobleţei. Putem înţelege mai bine această „nevoie" a societăţii apelând la ceea ce antropologia culturală explică prin teoria „semnalelor costisitoare": o tendinţă a comunităţilor primitive de a-şi ilustra capacităţile printr-o semiotică a cheltuirii iraţionale de resurse (Bird–Smith 2005, p. 222–223). Aici intră „darul", luxul, generozitatea sau nevoia micilor naţiuni de a-şi dezvolta în modernitate un domeniu propriu al artei şi al literaturii, ca spaţiu definit prin gratuitate, prin autonomia sa în raport cu nevoile zilnice şi prin exorbitanţa ceremonialului pe care îl presupune. E un exemplu care arată în ce direcţie trebuie căutate instituţiile sociale care mobilizează materia literară în cultura română. Din acest punct de vedere, cartea lui Negrici, vorbind despre monumentalizare, despre cultul capodoperei şi al clasicilor, despre diversele forme ale admiraţiei, e un veritabil catalog în negativ. „Iluziile" sunt de fapt numele depreciativ pentru o transformare a proprietăţilor literaturii, a conduitelor şi a practicilor ei în valori sociale.

4. La capătul acestei reflecţii cred că se pot defini şi câteva criterii tehnice de disociere a „intrărilor" instituţionale.

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

Mai întâi, din punctul de vedere al obiectivelor: o instituţie e legată de transformarea practicilor în valori. Multe aparate literare (doctrine, concepte) au obiective hermeneutice sau descriptive: aşa sunt conceptul de „mutaţie" la Ioana Petrescu sau cel de „secundar" la Virgil Nemoianu. În schimb, există idei critice care operează transformări de alt ordin: „munca intelectuală" la Camil Petrescu sau „omul literat" la Mihail Sebastian sunt propuneri care vizează promovarea unei particularităţi a conduitei literare ca valoare socială, chiar dacă nu toate au „succes" în procesul de instituţionalizare.

În al doilea rând, din punctul de vedere al orizontului de referinţă: o instituţie are un caracter „orfan". Pentru un concept există întotdeauna un punct de referinţă, un meridian Greenwich. Realism sau postmodernism, oricât de multe actualizări ar avea, chiar şi în afara sferei de specialitate, pot fi întotdeauna raportate la un cadru de utilizare controlat. În schimb, elementele de vocabular critic cu valoare instituţională se bucură de mult mai mare libertate: în cazul „sacralizării" scriitorului, doctrina din punctul de plecare are numai o relevanţă slabă; mai mult, în destinul figurii intervenţiile abuzive, deformatoare, din afara domeniului literar sunt la fel de importante ca şi cele propriu-zis critice, de actualizare a sensului originar.

În sfârşit, din punctul de vedere al domeniului: o instituţie are un caracter slab disciplinat sau chiar indisciplinat. Fiind creaţii pe teren social, formele instituţionale sunt transgresive, cu reprezentări împărţite adesea între mai multe domenii. Figura monumentului, care străbate literatura română de la Alecsandri la Călinescu, nu se poate trata doar pe teren literar, fiind revendicată în proporţii variabile – în funcţie de contextele istorice – şi de arheologie sau de istoria artei.

*

Integrarea instituţiilor într-o lucrare lexicografică rămâne o sarcină dificilă. Ceea ce am vrut însă să demonstrez a fost faptul că, fără să ignorăm obstacolele reale care ţin de natura culturii noastre literare, o asemenea misiune e totuşi posibilă. Sigur, descrierea lexicografică a instituţiilor literare presupune un angajament în sensul subtilităţii, şi între elementele care ar putea forma materia unui asemenea dicţionar, concepte, programe critice, elemente de vocabular, instituţiile sunt printre cele mai problematice. Din cauza realităţii complexe pe care o desemnează şi din cauza unei bibliografii (încă) insuficiente, dimensiunea instituţională a culturii critice comportă riscuri. Dar, în fine, orice dicţionar care cartografiază pentru prima oară un teritoriu se expune la aşa ceva.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Bird–Smith 2005 = Rebeca Bliege Bird, Eric Alden Smith, *Signaling Theory, Strategic Interaction, and Symbolic Capital*, în „Current Anthropology", 46, 2005, nr. 2, p. 221–247.

Bénichou 1996 = Paul Bénichou, *Le sacre de l'écrivain* (1973), în idem, *Romantismes français*, I. *Le Sacre de l'écrivain. Le Temps des prophètes*, Paris, Quarto–Gallimard, 1996.

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)

Benveniste 1969 = E. Benveniste, *Le Vocabulaire des institutions européennes*, I, Paris, Éditions de Minuit, 1969.
Bourdieu 1992 = Pierre Bourdieu, *Les règles de l'art*, Paris, Seuil, 1992.
Bourdieu 1982 = Pierre Bourdieu, *Les rites d'institution*, în idem, *Ce que parler veut dire, l'économie des échanges linguistiques*, Paris, Fayard, 1982, p. 121–134.
Fumaroli 1994 = Marc Fumaroli, *Trois institutions littéraires*, Paris, Gallimard, 1994.
Glinoer 2015 = Anthony Glinoer, *Institution*, în *Socius: ressources sur le littéraire et le social*, http://ressources-socius.info/index.php/lexique/21-lexique/45-institution, consultat: 15. 10. 2015.
Negrici 2008 = Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 2008.
Tihanov 2004 = Galin Tihanov, *Why Did Modern Literary Theory Originate in Central and Eastern Europe? (And Why Is It Now Dead)?*, în „Common Knowledge", volume 10, 2004, nr. 1, p. 61–81.
Tihanov 2014 = Galin Tihanov, *Do 'Minor Literatures' Still Exists? The Fortunes of a Concept in the Changing Frameworks of Literary History*, în Vladimir Biti (ed.), *Reexamining the National-Philological. Quest for a New Paradigme?*, Amsterdam–New York, Rodopi, 2014, p. 169–191.
Viala *et alii* 2010 = Alain Viala (coord.), Denis Saint-Jacques, Paul Aron, *Le Dictionnaire du Littéraire*, Paris, PUF, 2010.

LES INSTITUTIONS DE LA LITTÉRATURE DANS LA CULTURE CRITIQUE ROUMAINE (*Résumé*)

L'article discute la possibilité d'intégration des institutions littéraires dans un dictionnaire de la critique littéraire roumaine. On est devant une double difficulté due (1) au statut problématique de la catégorie des institutions dans les études littéraires contemporaines et (2) au rapport faible entre le littéraire et le social dans les cultures « mineures », inventées au XIXe siècle. En s'appuyant sur le concept de « régime de rélévance de la littérature », lancé par G. Tihanov, on essayera d'esquisser quelques critères pour l'identification des institutions dans la culture critique roumaine.

Cuvinte-cheie: *instituţiile literaturii*, *instituţia-Literatură*, *dicţionar*, *cultură critică românească*, *regim de relevanţă a literaturii (G. Tihanov)*.
Mots-clés: *institutions de la littérature*, *la littérature comme institution*, *dictionnaire*, *culture critique roumaine*, *régime de rélévance de la littérature (G. Tihanov)*.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviţă, 21
adrian.tudurachi@gmail.com

BDD-A22940 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:19 UTC)